

Quái Kiệt Tùng Lâm

Trong làng hài hước của Sài Gòn trước năm 1975, có một người không cần diễn chỉ cần bước ra sân khấu là khán giả đã cười rần rần, đó là nghệ sĩ Tùng Lâm.

Năm 1958, lần đầu tiên tham gia đại nhạc hội “Minh tinh quái kiệt”, Tùng Lâm chính thức được quảng cáo là Tiểu quái kiệt Tùng Lâm. Từ đó về sau, ở các lĩnh vực từ hài hước, kịch, cải lương rồi phim ảnh, hễ có mặt Tùng Lâm là có... cười nghiêng ngả. Chính vì thế, công chúng yêu sân khấu tặng cho Tùng Lâm biệt danh “quái kiệt” và nó đã gắn với tên tuổi của ông đến bây giờ.

Nói về nghệ danh Tùng Lâm, ông nói:

“Tôi sinh năm 1934 tại Biên Hòa (Đồng Nai) tên thật là Lâm Ngươn Phẫm, cái tên này đọc không được suông cho lắm nên khi bước chân vào con đường nghệ thuật, tôi tự lấy tên là Văn Tâm. Nhưng tại tôi có chiều cao “khiêm tốn” quá nên bạn bè gọi đùa tôi là Tâm Lùn. Tôi thấy tên Tâm Lùn hơi... kỳ kỳ nên tôi đọc lái lại là... Tùng Lâm rồi trở thành nghệ danh luôn”.

Ít ai biết một danh hài hước thuộc loại “quái kiệt” như Tùng Lâm lại xuất thân là một... ca sĩ có tiếng. Tham gia ca hát từ rất sớm vì có người chị thứ bảy rất giỏi đàn mandoline nên cứ mỗi lần chị đàn thì Tùng Lâm hát. Năm 12 tuổi qua Đài phát thanh Pháp – Á tổ chức cuộc thi tuyển lựa ca sĩ, Tùng Lâm dự thi và đoạt giải nhất với bài An Phú Đông của nhạc sĩ Lê Bình. Người đoạt giải nhì là Thanh Giang (học trò của quái kiệt Trần Văn Trạch), giải ba thuộc về ca sĩ Bạch Yến (con dâu GS.TS Trần Văn Khê). Đến năm 1952, sau một thời gian đi hát đám cưới, Tùng Lâm lại đoạt giải nhất cuộc thi tuyển lựa ca sĩ của Đài phát thanh Sài Gòn với bài Tiếng Dân Chài hước của nhạc sĩ Phạm Đình Chương. Từ đó, Tùng Lâm luôn được mời hát ở các rạp. Ông cùng với kịch sĩ Vân Hùng, nhạc sĩ Lam Phương hình thành một nhóm tam ca ăn ý với các ca khúc Khúc ca ngày mùa, Nhạc rừng khuya (Lam Phương), Ô mê ly (Văn Phụng), Đoàn lữ nhạc (Đỗ Nhuận), Ngựa phi đường xa (Lê Yên), Khúc nhạc dưới trăng (Dương Thiệu Tước), Thiên thai (Văn Cao)...

Ông đến với sân khấu kịch cũng rất tình cờ. Lần ấy, ban kịch Dân Nam khai trương vở “Tàn cơn ác mộng”, kịch sĩ Vân Hùng đột ngột đòi trả vai (người cùi). Trước tình thế cấp bách, Tùng Lâm xung phong nhận vì bản thân kém sắc vóc, nhân vật này chỉ cần hóa trang, không để lộ gương mặt thật. Vai diễn thành công nên ông được giao tiếp vai cậu chủ trong vở “Mua chút tình thương”, Vân Hùng vào vai người ở. Nhưng Vân Hùng lúc đó đang cạo đầu trợ không nhận vai nên vai người ở được giao lại cho Tùng Lâm. Do không chuẩn bị trước, anh mượn cái quần lửng của một nghệ sĩ múa trong đoàn mặc. Mới bước ra sân khấu, khán giả cười rần rần. Sau thành công với vai hài hước khác trong “Cây đàn bỏ quên”, Tùng Lâm chính thức chuyển sang hài hước.

Theo ông, chọc cho khán giả cười nhiều lúc còn khó hơn làm cho họ khóc. Người nghệ sĩ hài hước phải biết chắt chiu ngôn từ để không sa vào cái hài hước vụn vặt, rẻ tiền. Trước đây, mỗi danh hài hước đều có nét đặc trưng: Văn Chung cười dề, Khả Năng trầm tĩnh, Văn Hường ca vọng cổ, Thanh Việt nhép nhép bộ ria... không ai bắt chước ai. Bây giờ, các em trẻ thường bắt chước điệu bộ, nhóm này ăn cắp mẩu miếng của nhóm kia, rồi dung tục, rất dễ “giết chết” hài hước... Một thời gian sau, Tùng Lâm được mời làm nghệ sĩ chuyển âm (bây giờ gọi là lồng tiếng) các phim Nhật, Ấn Độ của các hãng Mỹ Phương, Mỹ Vân, Lido... Nhờ đó, ông được mời đóng liên tục các vai hài hước trong phim Năm hiệp sĩ bất đắc dĩ, Năm vua hề về làng, Tứ quái Sài Gòn, Như hạt mưa sa, Con ma nhà họ Hứa và sê ri “Hai Nhái”.

Năm 1960, Tùng Lâm mở Ban tạp lực và Đại nhạc hội, biểu diễn nhiều thứ, từ ca múa, nhạc, kịch, cải lương, ảo thuật... Ngoài việc làm bầu sô, ông kiêm luôn vai trò MC. Năm 1983, Tùng Lâm về làm Phó đoàn Văn công Hậu Giang (sau này là Tiếng ca Sông Hậu), đến năm 1992 thì về hưu. Khoảng thời gian này, danh hài hước Văn Chung đang rất nổi tiếng qua một loạt tiểu phẩm mang tên “Tư Ếch” nên Tùng Lâm cũng muốn tạo ấn tượng với khán giả nên đã sáng tác và thực hiện các bộ phim video hài hước: Hai Nhái khoái thịt ngựa, Hai Nhái khoái vợ bé, Hai Nhái khoái rượu đế, Hai Nhái khoái số đề, Hai Nhái kén rể, Hai Nhái bắt cướp... được khán giả yêu mến không thua gì “Tư Ếch”.

Năm 1974, Hãng phim Lido thực hiện bộ phim hài hước Tứ quái Sài Gòn với các nghệ sĩ Khả Năng, Thanh Việt, La Thoại Tân, Tùng Lâm đã tạo nên một làn sóng hâm mộ nơi khán giả. Bộ phim còn được phụ đề bằng

nhieu thứ tiếng, phát hành khắp các nước châu Á. Có một kỷ niệm trong quá trình đóng bộ phim này mà Tùng Lâm không bao giờ quên.

“Số là tôi vào vai một tay bơi lội rất giỏi, bản thân tôi ngoài đời cũng là một tay bơi có hạng nhưng vì lần ấy, tôi vừa bị gãy tay mới lành, cảnh quay đòi hỏi phải quay đi quay lại nhiều lần nên tôi bị đuối. Lần cuối cùng, tôi bơi một lúc rồi... chìm luôn. Anh bạn Khả Năng diễn chung cứ tưởng tôi muốn làm cho khán giả đang đứng xem cười chơi nên không quan tâm. Đợi mãi không thấy tôi trồi lên anh mới hốt hoảng gọi mọi người xuống tìm. Khi tôi tỉnh dậy thì thấy mình đang nằm trong... bệnh viện. Hú hồn, tôi thoát chết trong gang tấc...” – Tùng Lâm kể.

Nếu như trước đây, Tùng Lâm từng đối mặt với cái chết qua những tình huống khi đóng phim thì từ năm 2005 đến nay, ông đã nhiều lần bị đột quỵ vì chứng bệnh cao huyết áp. Một lần khi ông đang lưu diễn ở Điện Bàn (Quảng Nam) phải đưa lên vùng biên giới Lao Bảo (Quảng Trị) chạy chữa. Lần thứ hai ông ngã xuống khi đang diễn ở Ban Mê Thuộc tưởng không qua khỏi. Lần đột quỵ thứ ba khi ông đang diễn ở Khu du lịch Tân Cảng vào dịp Noel. Lần khác nữa là khi ông cùng đoàn nghệ sĩ Việt Nam sang Mỹ lưu diễn, nhiều kiểu bào đã khóc khi chứng kiến cảnh ông nằm viện suốt một tuần không nói một lời. *“Nhưng có lẽ tôi cao số nên nhiều lần thoát chết. Nhóm nhóm Tứ quái Sài Gòn với tôi, Khả Năng, Thanh Việt, La Thoại Tân đã “đi” hết rồi, giờ chỉ mình tôi còn sống...”*. Nói đến đây, mắt ông đỏ hoe.

Chuyên chọc cho khán giả cười, nhưng có lần Tùng Lâm đã khóc ròng trong cánh gà sân khấu. Đó là lần ông lỡ ký hợp đồng theo một đoàn tạp kỹ xuống Cần Thơ biểu diễn, trong lúc mẹ ông lâm bệnh nặng. Đang diễn thì ông nhận được điện thoại của gia đình báo tin mẹ ông mất. Ông phải nuốt nước mắt chọc cười khán giả, hoàn tất xong lớp diễn ông chạy vội vào hậu trường ôm danh hài hước Phú Quý khóc ngon lành. Bàu sô đoàn tạp kỹ đã cho xe đưa Tùng Lâm về Sài Gòn ngay trong đêm để kịp lo hậu sự cho mẹ.

Trong sự nghiệp làm “quái kiệt”, Tùng Lâm đã đoạt 4 HCV trong các mùa hội diễn, liên hoan sân khấu hài hước. Ông cũng là người đã lăng xê thành công các gương mặt tên tuổi hôm nay như Trang Thanh Lan, Trang Kim Yến, Trang Kim Phụng, Giang Tử, Phượng Mai, Tuấn Phương (danh hài hước Duy Phương hiện nay)...

(Sưu tầm)